

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
visio2030@minedu.fi

Lausuntopyyntönnö OKM/35/010/2018

**JULKISTEN JA HYVINVOINTIALOJEN LIITTO JHL RY:N LAUSUNTO LUONNOKSESTA
HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI YLIOPISTOLAIN JA
AMMATTIKORKEAKOULULAIN MUUTTAMISESTA**

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta. JHL toteaa seuraavaa:

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen velvollisuus tukea elinikäistä oppimista ei saa rapauttaa opiskelijoiden tasa-arvoista kohtelua

Pääpiirteissään on hyvä, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutustarjontaan halutaan mahdollistaa pääsy mahdollisimman monelle. Esityksessä on kannettu huolta ensimmäistä tutkintoaan opiskelemaan pyrkivien asemasta ja pyritty vahvistamaan tätä. JHL kannattaa joustavampien opiskelupolkujen rakentamista jo kertaalleen valmistuneille, huomioiden kuitenkin kelpoisuusehtojen asettamat vaatimukset. JHL huomauttaa, että julkisella sektorilla kelpoisuusehdot rajoittavat tutkintojen vapaata räätälöimistä.

JHL on huolissaan esityksestä, jonka mukaan korkeakoulut voisivat alkaa myymään kokonaisia tutkintoja myös EU- ja ETA-maista tuleville. Vaikka esityksessä todetaan, ettei tutkinnon ostamista saisi käyttää pääsykokeiden ohituskaistana, ei tämän mahdollisuuden torjumiseen juuri ole osoitettu keinoja. Korkeakoulu voi toki pyytää lisäselvityksiä, mikäli sille herää epäily tällaisesta kiertämistarkoituksesta, mutta tämä ei välttämättä ole riittävän tehokas keino, ja lisäksi se lisää hallinnollista työtä. Esityksen mukaan myytävät tutkinnot eivät saisi vaikuttaa ns. normaalin väylän aloituspaikkojen määriin. JHL on kuitenkin huolissaan, voidaanko tällaisesta pitää kiinni jos joku ala muodostuu suosituksi tilauskoulutusosalaksi. Tällöin hakijat asettuisivat eri asemaan riippuen siitä, pyrkivätkö koulutukseen pääsykokeen kautta vai kouluttaisiko heidän työnantajansa heidät.

Lisäksi JHL on huolissaan, asettuisivatko toista tai kolmatta tutkintoaan suorittamaan pyrkivät eri asemaan riippuen siitä, pyrkisivätkö koulutukseen pääsykokeen kautta vai työnantajiansa maksaman tilauskoulutuksen kautta. Sellaista tilannetta, jossa toisaalta pyritään rajoittamaan oikeutta suorittaa useampia tutkintoja, ja toisaalta mahdollistetaan tutkintojen opiskelu rajattomasti tilauskoulutusmekanismin kautta, ei saa syntyä. JHL vaatii, että esityksen laatijat huolehtivat, etteivät perustutkinto-opiskelijat ja tilauskoulutuksena samoja tutkintoja opiskelevat ole keskenään eriarvoisessa asemassa.

JHL huomauttaa myös, että ehdotus asettaa eri sektoreilla toimivat työntekijät erilaiseen asemaan, koska julkisella sektorilla ei ole mahdollisuutta kouluttaa työntekijöitään tilauskoulutuksena samoin kuin yksityisellä sektorilla. Esityksessä tätä seikkaa ei ole lainkaan huomioitu, vaikka sillä todennäköisesti olisi vaikutusta myös julkisen sektorin vetovoimaan työnantajana. JHL pitää tärkeänä, että ehdotuksen laatijat pohtivat huolellisesti, miten taataan aikuisten täydennyskoulutus tilauskoulutusmallissa silloin, kun työnantajana on julkinen sektori.

Ehdotus siitä, että korkeakoulujen opintokokonaisuuksia voisi opiskella myös muilta kuin opintojen alkuvaiheen kokonaisuuksien osalta moduuleittain ammatillisena täydennyskoulutuksena on hyvä. Tällöin olisi kuitenkin luotava toimintaohjeet siitä, miten näitä moduuleja suorittaneet huomioitaisiin valintakokeissa mikäli he kuitenkin myöhemmin pyrkisivät opiskelemaan tutkintoa, tai luotava varsinainen väylä perusopintoihin. On kuitenkin tärkeää, että tarjottava koulutus on modularisoitu vastaamaan korkeakoulujen opetussuunnitelmien ja koulutusohjelmien mukaisia opintoja, jolloin se joustavoittaa ja sujuvoittaa kokonaisten tutkintojen loppuunsaattamista tarvittaessa. JHL pitäisi myös yhtenä luontevana täydennyskouluttautumisen muotona korkeakouluoppisopimusmallia, joka voitaisiin ottaa käyttöön ainakin ammattikorkeakoulujen kohdalla.

Tutkinnosta toiseen siirtymisen helpottaminen sisältää riskejä

JHL kannattaa tutkinnosta toiseen siirtymisen helpottamista. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi yliopistoissa tiedekunnan sisällä oppiaineesta toiseen siirtymistä käytetään jo nyt keinona päästä helpommin opiskelijaksi haluttuun pääaineeseen. Tällöin vähemmän suosittuun pääaineeseen hakeutuneet vievät pääsykokeessa joka tapauksessa paikan ja ongelma vain siirtyy eri kohtaan opintoja. Vaikka tämä veisikin painetta pois valintakokeista, olisi resurssien hukkaa valita opiskelijoita väärin oppiaineisiin.

Opintojen keston ja kelpoisuusvaatimusten joustavoittaminen ei saa tarkoittaa sitä, että koulutustaso nousee ja osaamistaso laskee

Esityksen mukaan vieraskielisessä tai muuten kansainvälisenä yhteistyönä järjestettävässä ylemmässä korkeakoulututkinnossa opintojen laajuus voisi jatkossa olla 60, 90 tai 120 op ja sen mukaisesti myös tavoitteellinen suoritus aika olisi 1, 1,5 tai 2 vuotta. Samalla ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kelpoisuusvaatimuksia muutettaisiin siten, että opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi jatkossa kahden (nyt kolmen) vuoden työkokemus. JHL huomauttaa, että vaikka näihin muutoksiin voi olla myös perusteita etenkin kansainvälisen yhteistyön osalta, koulutustason noston myötä osaamistaso ei nouse, jos koulutusten kestoja ja koulutukseen pääsyn edellytyksiä karsitaan.

Hakijoiden keskinäinen vertailu vaikeutuu

JHL on huolissaan siitä, että vaikka esityksessä tuodaankin esiin, että hakijoiden keskinäinen vertailu ei saa vaarantua, niin tosiasiallisesti näin tulee käymään mikäli esitys etenee tässä muodossaan. Mikäli kokonaisia tutkintoja myydään ja opiskelijat käyttävät sisäistä siirtoa väylänä haluamiinsa opintoihin, ja mikäli lisäksi mahdollistetaan esityksen mukaiset jatkuvat haut, asettuvat normaalin hakumenettelyn kautta opintoihin hakeutuvat kohtuuttomaan asemaan muihin opintoja suorittaviin nähden.

Korkeakoulujen resurssit on turvattava

Esityksessä todetaan, että korkeakoulut eivät olisi velvoitettuja myymään koulutuskokonaisuuksia ulos. Kun samaan aikaan kuitenkin rahoitus korkeakouluille myönnetään laskennallisin perustein ja kun korkeakoulut velvoitetaan tukemaan entistä vahvemmin elinikäistä oppimista, on syytä kysyä vaikuttaako uudistus niin, että korkeakoulujen aktiivisuus (koulutusten myyminen) tässä tehtävässä vaikuttaa myös niille myönnettävään rahoitukseen? Tällöin käytännössä katsoen korkeakoulujen olisi pakko ryhtyä toimimaan esityksessä esitetyllä tavalla.

JHL arvioi, että esityksessä ehdotetut uudistukset lisäisivät korkeakoulujen hallinnollista työtä, ja tämä työ tulisi turvata riittäväillä resursseilla. Korkeakouluille ei tule asettaa lisätehtäviä ilman, että lisäresursoinnista huolehditaan. Rahoitusmallin muutokset ovat toki tulossa lausuttavaksi myöhemmin tämän kokonaisuudistuksen aikana. Lisäksi JHL huomauttaa, että esityksessä ei mainita sen henkilöstövaikutuksia. JHL esittääkin henkilöstövaikutusten selvittämistä ennen ehdotuksen etenemistä säädettäväksi.

Lopuksi

JHL suhtautuu myönteisesti tavoitteeseen tuoda koulutus entistä paremmin yhä useamman saataville. JHL vaatii kuitenkin, että esityksessä on huolellisesti arvioitava, tuottavatko eri toimenpiteet tasa-arvoisia mahdollisuuksia kouluttautumiseen. Julkisen sektorin erityispiirteet on huomioitava eikä julkisen sektorin työntekijöitä saa asettaa asemaan, jossa heillä on muita huonommat mahdollisuudet saada koulutusta korkeakouluissa. Myös julkisen ja yksityisen sektorin työnantajien edellytykset tarjota työntekijöille täydennyskoulutusta on saatettava tasavertaiseen asemaan.

Esityksessä tuodaan esiin useampaan kertaan ”isänmaan palvelemiseen” kasvaminen yliopistoissa. JHL:n mielestä neutraalimpi ilmaus olisi ”kotimaan” tai ”Suomen”. Suomi tai kotimaa toimisi käsitteenä tässä paremmin myös siksi, että isänmaan palvelemisen eetos on ristiriidassa yliopistojen kansainvälistymispyrkimysten kanssa.

JHL pitää tärkeänä myös, että yliopistojen perustehtävään kuuluu edelleen myös perustutkimuksen teko. Työelämärelevanssi on esityksessä hyvin esillä, mutta perustutkimus jää altavastajaan asemaan. On kysyttävä, tuleeko markkinoille altistetussa tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa turvattua kaikkien tieteenalojen tasapuolinen kehittyminen ja perustuslaillinen tieteen vapaus toteutumaan.

Lisäksi JHL huomauttaa, että suomalaisessa työelämässä toimivilla työntekijöillä on monin paikoin huomattavia puutteita perustaidoissa. Perustaitojen kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota, eikä korkeakoulutusta voida pitää ainoana väylänä ammatilliseen kehittymiseen. Lisäksi on huomioitava, että monella alalla myös ammattikoulutuksen sisällöllinen kehittäminen ja sen riittävä resursointi tuottaa työelämän tarvitsemia osaajia. Osaamistarpeiden ennakoimista ei voi altistaa ainoastaan kysynnän ja tarjonnan lakien perusteella, vaan osaaminen ja joustava työelämä on varmistettava laajalla ja kattavalla koulutustarjonnalla kaikilla koulutusasteilla.

Yhteenveto

Lausunnossaan JHL kiinnittää huomionsa seuraaviin seikkoihin.

- Koulutukseen eri väyliä pitkin hakeutuvia ei pidä asettaa keskenään eriarvoiseen asemaan
- Julkista ja yksityistä sektoria on kohdeltava tasa-arvoisesti ja tarvittaessa luotava mekanismit tasa-arvon tuottamiseen
- Julkisen sektorin työntekijöiden täydennyskoulutusmahdollisuudet olisi arvioitava
- Korkeakoulujen vastuita ei saa lisätä ilman lisäresursointia
- Perustutkimuksesta on huolehdittava ja eri koulutusasteiden tuottama osaaminen on tunnustettava
- Myös perustaitojen parantamiseen on panostettava
- On huolehdittava, että koulutustasoa ei nosteta osaamistason nostamisen kustannuksella eli koulutusten on edelleen oltava laadukkaita ja riittävän laajoja
- Täydennyskoulutuksena myytävät koulutukset tulee modularisoida niin, että ne ovat hyödynnettävissä myös mikäli henkilö päättää hakeutua suorittamaan koko tutkintoa.

Lisätietoja:

Marjut Manka
koulutuspoliittinen asiantuntija
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
gsm 050 436 3273
marjut.manka@jhl.fi

Reetta Kuosmanen
sopimustoimitsija
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
gsm 050 461 9301
reetta.kuosmanen@jhl.fi

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Päivi Niemi-Laine
puheenjohtaja

Teija Asara-Laaksonen
toimialajohtaja